

הפשיטה המשוריינת ממערב לתעלה

כוח שריון שפעל במלחמת יום הכיפורים ממערב לתעלת סואץ השמיד בסיסי טילים קרקע־אוויר ויצר לחיל האוויר מסדרון אוויר נקי מאיום טילים אלה. "אני יכול להגיע עם מה שיש לי עד הנילוס, עבור", דיווח חיים ארז מח"ט 421 לג'קי אבן, סגן מפקד אוגדה 143, ביום 16 באוקטובר 1973 בצהריים

בסיס טילי SAM 3/2
צילומים: מאוסף סא"ל עודד מגידו

באש מן העורף עמדות ותעלות קשר מצריות הבנויות לבנים אדומות, שהיו ממוקמות על חוף האגם להגנה מפני נחיתה אמפיבית של צה"ל. העמדות היו מאוישות וחיילים מצרים שהיו בהן נורו ונפגעו. כמו כן השמיד הכוח בדרכו כלי רכב מצרים שבאו מולו על הכביש. הנוף בקטע זה היה שונה לחלוטין מזה שבו פעלו לוחמי החטיבה בשמונת ימי הלחימה הקודמים: משמאל האגם המר הגדול ומימין החיץ החקלאי שהיה אזור של חורשות, שטחים מעובדים, תעלות השקיה וסבכי צמחייה, בקתות ושובכי יונים. את הפסטורליה הזאת הפר ירי המקלעים של הטנקים והנגמ"שים.

בצומת "טסט 2" עזב הכוח את ציר החוף

סגן אלי הרי עם 8 טנקים, ופלוגת הנגמ"שים "מקנס" (קורס מ"כים חרמ"ש) בפיקודו של סרן אריק שקד, בסך הכול 20 טנקים, לרבות 4 טנקי החפ"קים של המח"ט והמג"ד ו-6 נגמ"שים. הכוח התארגן כגדוד בפיקודו של רס"ן גיורא לב מג"ד 264, ותחת פיקודו של המח"ט אל"ם חיים ארז, ויצא למשימה מיוחדת במינה בתולדות השריון של צה"ל – פשיטה משורינית לאיתור והשמדת בסיסי טק"א (טילי קרקע-אוויר), כדי לאפשר למטוסי חיל האוויר לפעול בגזרה המרכזית של התעלה ללא איום טק"א. משימה משנית היתה לאתר ולנסות להביא "טיל קטן". לפי הידיעות היו אמורים להיות באחד מבסיסי הטילים על ציר "ורדית"

טנק של החטיבה יוצא מאזור הצליחה

ופנה צפונה לכיוון הכפר מחטת אבריסולטן. הכוח חצה את תעלת המים המתוקים על גבי גשר בטון, ומכאן חזר הנוף המדברי המוכר בצבעי חום וצהוב. הכוח חלף על פני מחטת אבריסולטן והמשיך לצומת "אורי". בצומת פנה הכוח מערבה על ציר "סקרנות", תוך שהוא חוצה את מתחם "אורי" שהיה ריק, והמשיך לעבר מתחם צומת "צח" (צומת "חבית-סקרנות").

בקטע שבין צומת "אורי" לצומת "צח" החל הכוח להיתקל ברכב מצרי שבא ממול על ציר "סקרנות" ולהשמידו. בהמשך פתח הכוח באש תוך כדי תנועה על בסיס הטילים הראשון –

טילי אס-איי-6 (SA-6) החדשים שכונו "טילים קטנים" (בהשוואה לטילים SAM 2/3), שהיו מתנייעים על גבי מרכב זחלי. החטיבה קיבלה פקודה לנסות ולהביא עימה "טיל קטן" מדגם אס-איי-6, כדי לאפשר לחיל האוויר ללמוד על תכונותיו ולפתח פתרונות טכנולוגיים כנגד מערכותיו.

לקראת השעה 09:30 התארגנה לתנועה השדרה הגדודית-חטיבתית, כשפלוגה ג' מובילה ונגמ"שי פלוגת "מקנס" משולבים בתוכה לסירוגין: טנק – נגמ"ש – טנק – נגמ"ש. הכוח נע במהירות מערבה לאורך ציר "טסט" שלאורך האגם המר הגדול, תוך שהוא שוטף

סא"ל (במיל) עודד מגידו*

ב-16 באוקטובר 1973 לקראת השעה 10:00 הצטבר בשדה התעופה דוור-סואר שבגדה המערבית של תעלת סואץ כוח משוריין שכלל 28 טנקים ו-6 נגמ"שים. היה זה אחד מרגעי השיא במסגרת מבצע "אבירי לב", ותחילת המהפך בחזית הדרום.

"אבירי לב" היה שמה של התוכנית לצליחת תעלת סואץ והעברת האוגדות המשורינות של פיקוד הדרום לשטחי התימרון ממערב לתעלת סואץ. המבצע יצא לדרך בערב 15 באוקטובר כאשר אוגדה 143 בפיקודו של האלוף אריאל שרון יצאה למשימתה המורכבת, שבמסגרתה יצא כוח מחטיבה 600 לבצע הטעייה, וחטיבה 14 יצאה לפרוץ את מסדרון הצליחה שדרכו יהיה אפשר להעביר את אמצעי הצליחה ואת הכוחות שיועזו לצלוח – חטיבת הצנחנים 247 וחטיבת השריון 421. במסגרת מבצע "אבירי לב" הייתה חטיבה 421 אחראית על גרידה והבאת אמצעי הצליחה השונים אל אזור הצליחה ליד מעוזי "מצמד", לצלוח את התעלה ולהרחיב את ראש הגשר שיייתפס על ידי חטיבת הצנחנים שתצלח ראשונה בסירות חי"ר¹.

עם התפזר ערפילי הבוקר ביום 16 באוקטובר התבהרה גם תמונת המצב של אמצעי הצליחה. הסתבר כי משלושת הסוגים של אמצעי הצליחה שהוטל על חטיבה 421 להביא אל התעלה, הגיעו אל קו המים רק דוברות ה"תמסח", שנחשבו לאמצעי הצליחה הפחות אמין מכולם. בשעה 06:30 החלו הטנקים הראשונים של פלוגה ג' מגדוד 264 לצלוח על גבי ה"תמסחים", ועד לשעה 07:00 היו בגדה המערבית של התעלה 8 טנקים מפלוגה ג' ו-2 טנקי החפ"ק של מג"ד 264.

בשעה 09:30 החלו הפלוגות של גדוד 257 לצלוח גם הן על דוברות "תמסח". וכך בשעה 10:00 בבוקר התרכז בשטח שדה התעופה של דוור-סואר שממערב לתעלה כוח שמנה 3 פלוגות טנקים ופלוגת חרמ"ש על נגמ"שים, עם חפ"ק המח"ט וחפ"ק מג"ד 264.²

בהתאם לפקודות שקיבלה החטיבה ממפקדת האוגדה, הועברה פלוגה ל' מגדוד 257 (8 טנקים), בפיקודו של סרן יוסי שרון (סודיט), תחת פיקוד חטיבת הצנחנים של דני מט (חטיבה 247). יתר הכוח כלל את פלוגה ג' מגדוד 264 בפיקודו של המ"פ סרן יוסי רגב (אז ברגר) עם 8 טנקים, את פלוגה מ' מגדוד 257 בפיקודו של הסמ"פ

מפת התנועה עד להיתקלות במתחם "מקצרה"

ריכוז של מאות משאיות מצריות והחל להשמידן. תוך כדי התפרסות לעלייה על מתחם "מקצרה" ספג הכוח את התקפת-הנגד המצרית הראשונה, ולמעשה היחידה ביום זה. כ-17 ק"מ ממערב ל"מקצרה", באזור צומת "סקרנות-ארזל", הייתה ערוכה חטיבת חי"ר ממוכן 116 מדיוויזיה 23 המצרית. מפקד החטיבה המצרית יצא בראש צוות קרב, שכלל גדוד חי"ר ממוכן על כ-30 נגמ"שים נושאי תול"רים וכ-10 טנקים, ככול הנראה מדגם טי-34, כנגד כוח הפשיטה. בקרב קצר הושמד הכוח המצרי, ובקרב זה גם נהרג מפקד החטיבה המצרי⁴. מ"מקצרה" פנה הכוח צפונה לאורך ציר "ודאות", ממזרח לו, ובהמשך דרכו סרק את בסיס

הפשיטה עבר דרך מערך צומת "צח" בתנועה ואש ומבלי שנתקל למעשה בהתנגדות מצרית כלשהי. לפחות טנק מצרי אחד הושמד. מצומת "צח" פנה כוח הפשיטה לצפון-מערב ופשט על בסיס הטילים "פרח 6218", שלא היה מאויש. מכאן המשיך הכוח למתחם "מקצרה". בשלב זה החלו לעבור מעל לכוח מטוסים מצריים וניתנה אתרעה לכוח, אך המטוסים המצריים לא תקפו אותו. "מקצרה" היה מתחם לוגיסטי גדול שהשתרע על פני שטח של למעלה מ-10 קילומטרים רבועים. בלב "מקצרה" נמצאו מחפורותיו של בסיס טילים נוסף (6217), שגם הוא לא היה מאויש. מיד עם הכניסה למתחם פגש הכוח

"פרח 6120", שמצפון-מזרח ל"צח". הכוח נעצר על הכביש כשהוא פוגע ומשמיד את הטילים ומתקני המכ"ם שבבסיס הטילים. הירי גרם להפעלת הטילים שבמתחם, והטילים התחילו להסתחר באוויר ללא שליטה עד שהתרסקו בקול נפץ גדול ובעננה צהובה. היה זה מחזה מרהיב.

הכוח המשיך מערבה למתחם "צח". לדברי ההיסטוריון הצבאי המצרי גמאל חמאד, מתחם זה היה תפוס על ידי גדוד מחטיבת חי"ר ממוכן 116 מדיוויזיה 23 (חי"ר ממוכן) המצרית. הגדוד המצרי כלל מספר טנקים. לדברי ההיסטוריון חמאד כוח הפשיטה פרץ את מערכי הגדוד המצרי והפיץ את אנשיו לכל עבר³. ואכן, כוח

ציר "טסט" לאורך האגם המר

למחנות אבו-סולטן (מתחם "ערל") ולאורך ציר "חבית". בין השאר הושמדו שתי משאיות גוררות טילים (ככל הנראה מסוג "פרוג") שנעו על ציר "חבית", על מטענן, ודחפור שהובל על מוביל. הכוח עצר להתארגנות באזור סגול 471 ממערב למתחם "ערל", ובשלב זה התחיל לספוג הפגזה ארטילרית ממתחם הארטילריה במחנות אבו-סולטן. הכוח חזר דרך מתחמי "צח" ו"אורי" לציר "טסט", ואחד הטנקים של פלוגה ג' שבק והיה צורך לגרור אותו בחזרה. כוח מפלוגת הנגמ"שים עם מחלקת טנקים בפיקוד מ"פ החרמ"ש נשאר לאבטח את גשר הבטון שעל תעלת המים המתוקים ("מסכה 35"), ושאר הכוח חזר לאזור שדה התעופה של דוור-סואר. בהמשך היום קיבלה החטיבה התרעה לפשיטה על שני בסיסי טילים נוספים, אך ההתרעה לא התממשה לפקודת ביצוע. ממילא היו הטנקים של החטיבה קצרים בדלק והיה צורך לארגן תספוקת, אולם זו הגיעה רק למחרת.

הפשיטה המשורינית בדיווחים ובהיסטוריוגרפיה המצרית

כיצד הצטיירה הפשיטה המשורינית בעיני הפיקוד המצרי? הפיקוד המצרי בכל הדרגים ראה בפשיטה משימה מוגבלת, ולא השכיל להבין כי זהו מהלך פתיחה של מבצע צבאי, שעתיד בתוך זמן קצר להעביר לגדה המערבית של התעלה את עיקר כוחו המשוריני של פיקוד הדרום, לתימרון בעורף הארמיות המצריות הצולחות שממזרח לתעלה.

וכך תיאר מי שהיה הרמטכ"ל המצרי באותה עת, שאזלי, בספרו על צליחת התעלה, את הפשיטה המשורינית מנקודת ראותו:

"יום ג', 16 באוקטובר

שעות הבוקר: ידיעות ראשונות על חדירת האויב. מפקדת הארמיה השנייה מדווחת כי קבוצות קטנות של טנקי אויב הצליחו לחצות לגדה המערבית באזור דוור-סואר. הארמיה השנייה נוקטת אמצעים להשמדת... הארמיה השנייה הודיעה שיש לה היכולת להתמודד עם המצב...

צהריים: הידיעות המגיעות מבלבלות. כמה מיחידות טילי SAM שלנו, המוצבות כ-10 ק"מ ממערב לתעלה, החלו לדווח כי הותקפו על ידי טנקי אויב. לאף אחד לא היה מושג מנין הגיעו הטנקים האלה. הם היו מגיעים לקרבתה של סוללת טילי SAM, מפגיזים אותה מטווח של כ-1,800 מ' (לסוללות לא היו טילי נ"ט ארוכי טווח) ואחר כך נעלמים ללא פגע, כדי להופיע שוב במקום אחר. הדיווחים מסרו על 7-10 טנקים בכל קבוצה.⁷

ההיסטוריון הצבאי המצרי ד"ר יחיא אל-

מפת הפשיטה

(מרוב התלהבות, המח"ט טעה במניין השנים מאז מלחמת ששת הימים).

לאחר בדיקת בסיס הטילים 6316, פנה הכוח מזרחה לאורך ציר "ורדית", ופשט על צמד בסיסי הטילים ("פרחים 6418-6419") שממערב למתחם "גשירה" שבצומת "ורדית-חבית". בבסיסי הטילים שלאורך "ורדית" חיפש הכוח את טילי אס-איי-6. כאמור אחת מהמשימות שהוטלו על המח"ט הייתה לנסות לאתר ולהביא איתו טיל מדגם זה, אולם כול הטילים שהחטיבה נתקלה בהם היו מהדגמים SAM-2/3. הכניסה למתחם הטילים נעשתה על ידי פלוגת החרמ"ש בחיפוי קרוב של טנקים. גם כאן התחילו הטילים שהופעלו כתוצאה מהירי להסתחרר באוויר עד שהתרסקו.

בשלב הפעילות בבסיסי הטילים ב"ורדית" התקשר אל המח"ט קצין האג"ם של אוגדה 162, שביקש לברר את מצב האויב באזור ציר "טרטור", במזרח החווה הסינית. בין השניים התנהלה השיחה הבאה:

- כאן 42... המשנה שלך הודיע לי שממערב לטרטור

41 כאילו יש מלכודים, עבור.

- כאן 20 אני רוצה להגיד לך שבמצרים הרבה יותר

בטוח. אני מסתובב כאן עכשיו ודופק עכשיו

בסיס טילים והכול בסדר,

- כאן 42 איך ומה העניינים שם, עבור.

- כאן 20 אם מאשרים לי אני מגיע גם ללוב, עבור

- כאן 42 כול הכבוד להתראות ובהצלחה.⁶

עם השלמת ההשמדה של שני בסיסי הטילים במזרח ציר "ורדית", הושלמה משימת החטיבה, ובסביבות השעה 14:00 החל הכוח לנוע חזרה לכיוון ראש הגשר. הכוח נע דרומה לאורך ציר "חבית", כשהוא משמיד בדרכו כלי רכב, בונקרים, תותחים ומתקנים צבאיים במרחב שממערב

הטילים שמדרום מזרח לצומת "ורדית-ודאות" ("פרח 6316"), שאף הוא לא היה מאויש. בשלב זה שבין 11:30 – 12:00, התנהלה השיחה הבאה בין המח"ט לבין סגן מפקד האוגדה:

- 1 ברשת צליל כאן 41, איך נשמע עבור.

- כאן 20 אנחנו עכשיו גמרנו לפני איזה חצי שעה עם הטנקים ואנחנו עולים על בסיס טילים שלישי עבור.

- כאן 41 כל הכבוד עבור.

- כאן 20 כאן התמונה היא בדיוק כמו לפני 7 שנים.

אני יכול להגיע עם מה שיש לי עד הנילוס עבור

- [41:] כל הכבוד כל הכבוד.⁵

מכ"ם של בסיס טילים ש"עבר טיפול"

ההיתקלות ליד "מקצרה"

שאער, כותב במאמרו "הפירצה בדוור-סואר – ההתחלה והסיום – פירוט, הערכה וניתוח": "כיוון שלא הייתה להם כל התרעה מוקדמת, הופתעו כוחות ההגנה האווירית מהפגזות הטנקים הישראליים עליהם, שכוונו לעבר המכ"מים שלהם והאנטנות של הסוללות, דבר שגרם להפסקת עבודתן של מספר סוללות ולהיווצרות פְּרִצָה בשמים. דיווחי כוחות ההגנה האווירית שהגיעו לחדר המבצעים, היו ההתרעה הראשונה להמצאות פְּרִצָה, וניתוחם הביאו למסקנה שכוח הפשיטה של האויב, המבצע פשיטות אלה, אינו מונה יותר משבעה טנקים... אחד הכוחות (יתכן כוח פלסטיני) תקף את כוח האויב, ועם נסיגתו לאזור גידולי המנגו הודיע למפקד המקומי שכוח האויב אינו מונה יותר מ-7-10 טנקים, וכי הם אילצו אותו לסגת, דבר שלא היה נכון... על בסיס הודעת המפקד המקומי, זָלְזְלו מפקדת ארמיה 2 ומפקדת הכוחות המזוינים בהתמודדותם עם כוח זה והסתפקו בהפגזה הארטילרית עליו והתרעת כוחות ההגנה האווירית בלבד. הפיקוד המצרי לא שם לב מי גרם להשמדת מספר סוללות טילים באזור מסוים זה, אלא כשהיה כבר

מתורגמים ממנו מובאים באתר חטיבה 14: "...המפקדה הכללית המצרית... לא יכלה לתאר לעצמה כי בשעה שהתנהלו קרבות בעוצמה בין הכוחות המצריים לכוחות הישראליים באזור

מאוחר מדי".⁸ ההיסטוריון הצבאי המצרי והגנרל בדימוס גמאל חמאד, כותב בספרו "המערכה המלחמתית בחזית המצרית", שקטעים

מתוכנן היטב של האויב בצומת אבו-סולטן עם הדרך המגיעה מצפון מאבו-צוויר (במרחק של 15 ק"מ ממזרח לצומת עות'מון), (צומת "וודאות-סקרנות" – ע' מ'). הקרב הסתיים במותו של מפקד החטיבה והשמדת חלק גדול מהטנקים וכלי הרכב המשוריינים של החטיבה ותותחיה, והכוחות הנותרים נערכו להגנה כ-6 ק"מ ממערב לאזור הצומת בה נערך הקרב.¹⁰

סיכום

בפשיטה המשוריינת פשט הכוח על 6 בסיסי טילים, והשמיד 3 בסיסי טילים פעילים שניטרלו מתחילת המלחמה את פעילות חיל האוויר בכל מרחב הגזרה המרכזית, ובכך פתח את המרחב האווירי שבגזרה המרכזית לפעילות המטוסים שלנו. עוד הושמדו עשרות כלי רק"ם ורכב, חי"ר מצרי ומתקנים צבאיים של הצבא המצרי, וחטיבה מצרית הוכתה קשות. התדהמה המצרית היתה מוחלטת. לכוח החטיבתי לא נגרמו כול אבדות בפשיטה נועזת זו. ■

שנשארו רגועים וחסרי דאגה מהימצאות כוח האויב ממערב לתעלה... דבר שהוכיח את כישלונם של אמצעי איסוף הידיעות ופעולות מודיעין השדה.⁹

וכך מתאר הגנרל חמאד את ההיתקלויות בין כוח הפשיטה החטיבתי לבין יחידות חטיבה 116 המצרית: "חטיבה 116 חי"ר ממוכן, אחת מיחידות דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן, שעליה פיקד עמיד (תא"ל) אחמד עבוד אל-זמר. לפני הצליחה הישראלית היא הייתה ערוכה באזור צומת עות'מון אחמד-עות'מן (30 ק"מ ממערב לתעלה), וב-16 בחודש ספגה חטיבה זו אבידות כבדות, כאשר טנקי האויב תקפו את אחד מגדודיה, שהיה ערוך להגנה בצומת אבו-סולטן – דרך "האמנה" (צומת "צח" – ע' מ'), פרץ את מערכיו והפיץ את אנשיו לכל עבר. כאשר מפקד החטיבה התקדם מצומת עות'מון מזרחה על ציר אבו-סולטן בראש צוות קרב, שכלל גדוד חי"ר ממוכן מתוגבר בכיוון הצומת, כדי להשמיד את האויב המתקדם מכיוון הצומת – נפל כול הכוח למארב

המעבר (ראש הגשר – ע' מ'), תסתכן ישראל בהעברת כוח גדול אל מעבר לתעלה... זה הביא את המפקדה המצרית לרכז את כל מאמציה... כדי לנסות ולהשמיד את המעבר הישראלי על הגדה המזרחית של התעלה... מסיבה זו לא הקדישה המפקדה המצרית את תשומת לב המתחייבת כדי להשמיד את הכוח הישראלי שצלח אל ממערב לתעלה... תוך אמונה שמטרת שיגור כוח זה הייתה ביצוע סדרת פשיטות אמיצות, כדי לגרום להשפעה פסיכולוגית על הכוחות המצרים ולהביא להורדת המורל שלהם. כך היתה גם הפעילות כנגד עמדות הטילים המצרים שממערב לתעלה כדי להשמידם או לשיתקם, ולפתוח פְּרִצָה במערך ההגנה האווירית המצרית, לאחר שמטוסי האויב לא הצליחו להשיג מטרה זו, דבר שיאפשר למטוסי חיל האוויר הישראלי להגיע ליתרון אווירי מעל שדה הקרב. מה שחזיק אמונה זו היו ידיעות השגויות שהגיעו למפקדת ארמיה 2 ואל מרכז 10 (מוצב הפיקוד העליון המצרי – ע' מ') בקהיר,

* סא"ל (במיל') עווד מגידו היה במלחמת יום הכיפורים מ"פ מ', בגדוד 257 בחטיבה 421, פלוגת הטנקים השנייה שצלחה את התעלה. בתנועה אל אזור הצליחה, בציר "עכביש" ספג טנק המ"פ טיל נ"ט, ומשום כך לא השתתף בפשיטה המתוארת במאמר זה, והצטרף לכוחות החטיבה הצולחים מאוחר יותר.

מקורות

1. תחקיר מפקדי הכוחות בפשיטה בפברואר 1974 באתר חטיבה 421: <http://www.421.co.il/?CategoryID=303&ArticleID=172>
2. עדות מח"ט 421 בכנס סיכום המלחמה בפיקוד הדרום, שהתקיים בבאר שבע ב-3 ביולי 1974.
3. הקלטות רשת הקשר החטיבתית מן הפשיטה המשוריינת: <http://www.421.co.il/?CategoryID=322&ArticleID>
4. תחקיר נוסף שנערך לצורך הכתבה בין מפקדי הכוחות דאז.
5. מקורות מצרים המפורטים בהמשך.

הערות ומקורות

1. על גרירת אמצעי הצליחה, ראה עווד מגידו, סא"ל (במיל'), **גרירת גשר הגלילים בליל צליחת התעלה – מיתוס, טעויות והשמצות**, שריון 41, יוני 2012, וכן הנ"ל, **גרירת והבאת אמצעי הצליחה במלחמת יום הכיפורים**, שריון 43, אפריל 2013.
2. מג"ד 257, סא"ל שמעון בן-שושן, ששתיים משלוש פלוגות הטנקים הצולחות היו מגדודו, ספג טיל נ"ט ונפצע בתנועה אל אזור הצליחה, בציר "עכביש".
3. גמאל חמאד, ליווא (אלוף בדימ'), **המערכה המלחמתית בחזית המצרית**, עמוד 390. מובא בתרגומו של אל"ם (במיל') פסח מלובני באתר חטיבה 421: http://www.hatival4.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/hamivzaim-mimaarav1.pdf
4. שם.
5. אתר חטיבה 421, הקלטות רשת הקשר: <http://www.421.co.il/?CategoryID=322&ArticleID=466>
6. שם.
7. Shazly, General Saad-el, *The Crossing of the Suez, (Revised English Edition)*, American Mideast Research, California, 2003, pp. 253–254.
8. ד"ר יחיא אל-שאער, **הפריצה בדוור-סואר – ההתחלה והסיום – פירוט, הערכה וניתוח**, מובא בתרגומו של אל"ם (במיל') פסח מלובני באתר חטיבה 421: <http://www.hatival4.org.il/?CategoryID=1108&ArticleID=1142&Page=1>
9. גמאל חמאד, שם, עמוד 355–356, בתרגומו של אל"ם (במיל') פסח מלובני, באתר חטיבה 421: http://www.hatival4.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/chap-6.pdf
10. גמאל חמאד, שם, עמוד 390, מובא בתרגומו של אל"ם (במיל') פסח מלובני באתר חטיבה 421: http://www.hatival4.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/hamivzaim-mimaarav1.pdf